

**Міністерство освіти і науки України
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»
Соціально-гуманітарний факультет
Кафедра загальної та диференціальної психології**

«АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ: ТЕОРІЯ, ДОСВІД, ПРАКТИКА»

**ЗБІРНИК НАУКОВИХ СТАТЕЙ
Всеукраїнської науково-практичної конференції
24-25 квітня 2025 року**

Одеса

2025

УДК 159.9: 37.015.3

А 43

Друкується за ухвалою Вченої ради Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського» (протокол № 16 від 29.05.2025 року)

А 43 Актуальні проблеми сучасної психології: теорія, досвід, практика / Збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 24-25 квітня 2025 року) / за ред. М.Й.Казанжи. Одеса: Університет Ушинського, 2025. 718 с.

Редакційна колегія: Казанжи М.Й., доктор психологічних наук, професор; Саннікова О.П., доктор психологічних наук, професор; Дідух М.Л., доктор психологічних наук, доцент; Водолазська О.О., кандидат психологічних наук, доцент; Бринза І.В., кандидат психологічних наук, доцент; Борисова О.О., кандидат юридичних наук, доцент; Василенко І.А., кандидат психологічних наук, доцент; Ульянова Т.Ю., кандидат психологічних наук, доцент; Черножук Ю.Г., кандидат психологічних наук, доцент; Оріщенко О.А., кандидат психологічних наук, доцент.

Збірник призначений для фахівців у галузі психології, наукових дослідників і практиків, викладачів закладів вищої освіти, педагогів і вихователів, докторантів, аспірантів та студентів. Рекомендації щодо впровадження результатів конференції полягають у підвищенні обізнаності науковців, викладачів і аспірантів щодо наслідків та перспектив становлення особистості у невизначеному світі та можливостей практичного використання досягнень загальної психології, психології особистості, історії психології тощо в сучасних умовах освіти та науки.

Матеріали опубліковано в авторській редакції. Відповідальність за достовірність викладеного матеріалу покладено на авторів статей. Думки авторів можуть не збігатися з позицією редколегії.

ISBN 978-617-7757-40-4

©Автори статей, 2025
© Університет Ушинського

2025

потреб, мотивів та інтересів; схильності індивіда до інтернальної форми локусу контролю; високим рівнем прагнень до лідерства, керівництвом у вирішенні завдань; самоприйняттям, високою потребою у спілкуванні та взаємодії з іншими.

Література:

1. Варій М.Й. Психологія особистості. Київ:Вид-во «Сварог», 2020. 592 с.
2. Штепа О. Феномен особистісної зрілості. *Соціальна психологія*. №1. 2005. С. 62-77.

УДК: 159.923

Балахонова К.О.

здобувачка другого (магістерського) рівня
вищої освіти за спеціальністю 053 Психологія,
Державний заклад «Південноукраїнський національний
педагогічний університет імені К.Д.Ушинського»

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ОСОБИСТОСТІ ЯК ПРЕДИКТОРИ РОЗЛАДУ ХАРЧОВОЇ ПОВЕДІНКИ

Анотація. В роботі розглянуто психологічні особливості розладу харчової поведінки. Проведено кореляційний аналіз, встановлено, що самозвинувачення є поакзником емоціогенності харчової поведінки. Визначено, що одним з найбільш вагомих предикторів розладу харчової поведінки є самотавлення як рівень конкретних дій у відношенні до свого «Я».

Ключові слова: розлад харчової поведінки, предиктори розладу харчової поведінки, самоствавлення, самозвинувачення.

Abstract. The paper examines the psychological characteristics of eating disorders. A correlation analysis was conducted, which established that self-blame is an indicator of the emotionality of eating behavior. It was determined that one of the most significant predictors of eating disorders is self-attitude as a level of specific actions in relation to one's "I".

Key words: eating disorder, predictors of eating disorders, self-attitude, self-blame.

Харчування є процесом задоволення однієї з базових біологічних потреб людини підтримки нормального функціонування її організму. Харчування містить потужну психологічну складову, яка є особливо важливою, коли мова йде про проблеми/розлади харчової поведінки. Суспільна значущість проблеми розладів харчової поведінки обумовлена як складними обставинами сучасного суспільного життя, так і певними труднощами умов існування багатьох людей України. Порушення харчової поведінки є однією з найважливіших причин погіршення стану здоров'я людей, що безперечно впливає і на якість їх життя.

Особливості розладів харчової поведінки на протязі багатьох років притягували погляди науковців, як зарубіжних (П.Бурд'є, Т.Манн, Д.Перлмуттер, С.Тірадо, Н.Шнаккенберг, Р.Міланезе, Ж.Нардоне та ін.), так і вітчизняних (Т.І.Алексєєва, Л.Ф.Артюх,

О.Ю.Барташук, О.В.Бацилєва, Л.Ф.Бурлачук, Ж.П.Вірна, С.О.Кириленко, Н.І.Кошель, Л.В.Сохань, А.І.Яблонський та ін.). У своїх роботах психологи спрямовують свою увагу на дослідження того факту, що у зростання кількості серйозних розладів режиму харчування великий внесок вносять сучасні стандарти жіночої привабливості, які акцентують увагу на стрункому образі свого тіла, своєрідно формуючи його і візуалізуючи. Харчова поведінка містить у собі не лише відношення та супутні характеристики при виборі продуктів харчування, а також і емоційну складову, яка супроводжує цей процес вибору [2]. Саме тому харчові звички різні не лише на рівні народів і країн, а також і на індивідуально-особистісному рівні, на що звертається увага у психологічних дослідженнях (А.Адлер, В.М.Александровська, М.І. Бабчук, М.Вудман, К.Ільєсова, О.І.Кононенко, В.В.Козачинська, І.М.Левицька, Л.І. Магдисюк, О.М.Хлівна та ін.). Значний пласт вітчизняних досліджень пов'язаний в основному з вивченням клінічних синдромів порушень харчової поведінки у молодих жінок. Зокрема аспект вивчення причин, чинників та предикторів розладів харчової поведінки вивчено недостатньо. Саме це і зумовило нас до більш детального пізнання психологічних причин, які впливають на особливості порушення харчової поведінки.

Мета нашого повідомлення полягає у викладенні часткових результатів дослідження психологічних особливостей особистості як предикторів розладу

харчової поведінки. Для отримання психодіагностичних результатів нами було застосовано наступний методичний інструментарій: «Тест ставлення до прийому їжі «Eating Attitudes Test» (EAT-26); «Голландський опитувальник харчової поведінки (DEBQ) (The Dutch Eating Behaviour Questionnaire)»; «Методика дослідження самоствавлення» (В.В.Столін, С.Р.Пантелеєв; модифікація Л.І.Бутузової).

До вибірки дослідження увійшли 35 осіб – здобувачі другого (магістерського) рівня вищої освіти спеціальності С4 Психологія Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К.Д.Ушинського». У відповідності до поставленої мети нами проведено кореляційний аналіз емпіричних даних за допомогою статистичної програми SPSS for Windows 21.0.

На початку дослідження було проведено кореляційний аналіз, котрий дав можливість точної кількісної оцінки ступеню узгодженості ознак. Важливо відзначити, що кореляція ще не означає наявності причинно-наслідкового зв'язку. Наявність кореляцій свідчить про те, що між двома змінними існує зв'язок, але не про те, що одна із змінних є причиною, а інша – наслідком [1]. Отже, в даній роботі за допомогою кореляційного аналізу ми групуємо простір заданих ознак і констатуємо взаємозв'язки між ними. Розглянемо значущі коефіцієнти кореляцій між показниками харчової поведінки і самоствавлення, як передбачуваного предиктора впливу на специфіку харчової поведінки.

Аналіз даних, презентованих у Табл.1 показує наявність значущих кореляційних зв'язків між показниками зазначених характеристик.

Таблиця 1.

Значущі кореляційні зв'язки між показниками харчової поведінки і самоствавлення

Показники самоствавлення	Показники харчової поведінки			
	СПІ	ОХП	ЕХП	ЕксХП
I			-355*	-374*
II	-420*		-349*	-413*
1		432*		
2				-383*
3	-382*		-398*	
4				-394*
5			372*	

Примітки: 1) Коми та нулі опущені; 2)* значущий кореляційний зв'язок на рівні $p < 0,05$; 3) умовні скорочення показників харчової поведінки: СПІ – ставлення до прийому їжі; ОХП – обмежувальна харчова поведінка; ЕХП – емоційна харчова поведінка; ЕксХП – екстернальна харчова поведінка; 4) умовні скорочення показників самоствавлення : I – шкала самоповаги; II – шкала аутосимпатії; 1 – шкала самовпевненості; 2 – шкала очікування ставлення інших; 3 – шкала самоприйняття; 4 – шкала самопослідовності (самокерівництва); 5 – шкала самозвинувачення.

За даними табл.1, показники самоствавлення виявили як додатні, так і від'ємні кореляційні зв'язки. Так, з показником I (шкала самоповаги) виявлено

від'ємні значущі зв'язки з показниками ЕХП (емоційна харчова поведінка) і ЕксХП (екстернальна харчова поведінка). Зв'язки виявлені на 5% рівні значущості. Від'ємний значущий зв'язок показника шкали самоповаги з показником емоційної харчової поведінки свідчить про труднощі, які виникають у досліджуваних з пояснення тих внутрішніх конфліктів, що виникають у людини при порушеннях харчової поведінки. Завдяки їжі та кількості її споживання людина намагається «заїсти» свої емоції, тобто, збільшуючи кількість прийому їжі, людина завуальовує переживання та почуття, які за певних причин у неї виникли. Від'ємний зв'язок вказує на неможливість контролю особистого життя, регулювання однієї з основних потреб – потреби в їжі, відсутності розуміння себе, свого «Я». Від'ємний корелят між показником І (шкала самоповаги) і ЕксХП (екстернальна харчова поведінка) вказує на те, що людина не може адекватно оцінити свої можливості при прояві своєї нездатності встояти перед смачною їжею, її апетитним ароматом і виглядом.

Від'ємний кореляційний зв'язок виявлено між показником ІІ (шкала аутосимпатії) та показником СПІ (ставлення до прийому їжі) – на рівні $p < 0,05$. Цей зв'язок свідчить про прояв готовності до самозвинувачення у прагненні схуднення, побоювання набору ваги та обмежувальних тенденцій у харчуванні. Також даний показник самоставлення виявив від'ємний кореляційний зв'язок з показником ЕХП (емоційна харчова поведінка) на 5% рівні. Можливість бачити у собі велику кількість недоліків, характеризувати себе і

свою життєдіяльність за характеристиками низької самооцінки формує ставлення до себе на рівні прояву таких емоційних реакцій як роздратування, презирство, знущання, виникнення самовироків. Кореляційний значущий зв'язок на 5% рівні між показником шкали аутосимпатії Екс ХП (екстернальна харчова поведінка) – на 5% рівні. Нездатність встояти перед смачною їжею, її апетитним ароматом і виглядом викликає у досліджуваних спочатку задоволення, а після їжі – роздратування, зневажливе ставлення до себе, ворожість до особистого «Я».

Між показником 1 (шкала впевненості) та показником ОХП (обмежувальна харчова поведінка) визначено додатний 5% кореляційний зв'язок, що вказує на ставлення до себе як до упевненої, самостійної, вольової людини, як до людини гідної самоповаги.

Кореляційний значущий від'ємний зв'язок на 5% рівні виявлено між показниками 3 (шкала самоприйняття) і СПІ (ставлення до прийому їжі). Цей зв'язок вказує на самозвинувачення себе у прояві обмежувальних тенденцій у харчуванні. Також даний показник виявляє від'ємний зв'язок з показником ЕХП (емоційна харчова поведінка) – на рівні $p < 0,05$, що є свідченням прояву негативних почуттів при порушеннях режиму прийому їжі.

Від'ємний кореляційний зв'язок виявлено у показника 4 (шкала самопослідовності (самокерівництва) з показником ЕксХП (екстернальна харчова поведінка) – на рівні $p < 0,05$. Цей зв'язок

свідчить про те, що нездатність встояти перед смачною їжею, її апетитним ароматом і виглядом може пояснюватися зовнішніми обставинами, а ті причини, що полягають у самій людині, витісняються у її підсвідомість.

Також виявлено додатний значущий зв'язок показника шкали самозвинувачення (5) з показником ЕХП (емоціогенна харчова поведінка) – на рівні $p < 0,05$. Цей зв'язок показує, що людина намагається бачити в собі лише недоліки, виявляючи у характеристиці до себе лише негативні емоції. Постійне звинувачення себе супроводжується внутрішньою напругою, відчуттям неможливості задовольнити свою основну потребу – потребу в їжі.

Отже, результати кореляційного аналізу між показниками харчової поведінки та показниками самоствердження дозволяють припустити, що одним з найбільш вагомих предикторів розладу харчової поведінки є самоствердження як рівень конкретних дій у відношенні до свого «Я».

Література:

1. Саннікова О.П. Феноменологія особистості: вибрані психологічні твори. Одеса: СМІЛ, 2003. 256 с.
2. Щербак Т. І. Психологічні особливості образу фізичного «Я» у осіб із розладами харчової поведінки. *Інсайт: психологічні виміри суспільства*. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2019. Вип. 2. С.104-111.

ЗМІСТ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ СУЧАСНОЇ ПСИХОЛОГІЇ ОСОБИСТОСТІ: ТИПОВЕ ТА ІНДИВІДУАЛЬНЕ В ОСОБИСТОСТІ

Абдуллаєва В.В. Психологічна підтримка переселенців: інтегрований підхід до роботи з травмою.....	3
Бабчук О.Г., Полятова А.В. Психологічні особливості особистісної зрілості на певному етапі життєдіяльності особистості.....	10
Балахонова К.О. Психологічні особливості особистості як предиктори розладу харчової поведінки.....	22
Бандюк Л.В. Феномен антиципації у просторі споріднених понять.....	30
Бедан В.Б., Амосова А.В. Індивідуально-психологічні особливості соціальної адаптації біженців з України.....	37
Бринза І.В., Брагару М.І. Рольові диспозиції осіб, які переживають психологічну кризу.....	46
Бринза І.В., Мамалиженко Х.В. Актуалізація екзистенціального ресурсу віри особистості у подоланні кризи.....	58
Бринза І.В., Петухова І.О. Співвідношення між показниками суб'єктивного відчуття захищеності і характеристиками особистості.....	70
Василенко І.А., Сорочан Ю.С. Співвідношення показників тривожності, депресії, копінг-стратегій та самоактуалізації особистості.....	79
Василенко І.А., Радіонова Л.І. Індивідуально-психологічні особливості осіб різного рівня емпатії.....	88
Василенко І.А., Яськова В.І. Особливості взаємозв'язку показників макіавелізму, маніпулятивного ставлення та емпатії зі спрямованістю особистості в комунікації.....	100
Водолазська О.О., Живодер О.О. Психологічні особливості самоактуалізації управлінців з різним рівнем упевненості у собі.....	110
Діброва О. Співвідношення показників психологічної розумності та темної тріади.....	119
Дідух М.І. Трансцендентальна терапія людини (ттл): інтеграція наукового й духовного вимірів у психологічній практиці.....	126
Ілмаз А.Ф. Психологічне благополуччя осіб з різним рівнем самоактуалізації.....	137